

І. І. Д'яконова, канд. екон. наук, доцент
кафедри Міжнародної економіки
Української академії банківської справи НБУ

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Україна сьогодні починає активно включатись в процес інтеграції банківського капіталу. В зв'язку з цим, останнім часом досить часто обговорюється питання доцільності дозволу відкриття іноземними банками своїх філій на території України. В умовах, що склалися, надзвичайно важливим питанням є визначення оптимальної міри участі іноземного капіталу в українській банківській системі. Узагальнюючи світовий досвід за ступенем присутності іноземного капіталу у банківських системах, більшість дослідників усі країни умовно поділяють на три групи:

— перша — розвинуті країни, у фінансових системах яких майже немає іноземних банків (США, Німеччина, Швейцарія, Японія: частка активів іноземних банків не перевищує 5—8 %);

— друга — країни, де іноземна власність домінує, і можна говорити про повний іноземний контроль над місцевим банківським сектором (Непал, Бахрейн, Йорданія, Ботсвана, Нова Зеландія);

— третя — країни, у яких рівень присутності іноземних банків коливається від 15 до 80 % активів банківської системи.

За даними НБУ протягом 2006 року спостерігалось збільшення кількості банків з іноземним капіталом з 23 до 35, з них 13 банків зі 100 % іноземним капіталом. Загальні активи банків з іноземним капіталом за 2006 рік збільшились на 105,7 млрд. грн. і за станом на 01.01.2007 становили 159,2 млрд грн, або 45,1 % від загальних активів усіх банків. Україна сьогодні демонструє подібні тенденції у зв'язку з намірами вступу до Світової організації торгівлі, а також інтеграцією до ЄС. Станом на 1.07.2007 р. всі українські банки мали сумарний статутний капітал у розмірі 6 млрд 233 млн дол. США, при цьому група найбільших банків володіє статутним капіталом в 2 млрд 779 млн дол. США (табл. 1). Це в майже в 33 рази менше по відношенню до найбільшого банку світу — Bank of America Corp (табл. 2).

Таблиця 1

**НАЙБІЛЬШІ БАНКИ УКРАЇНИ
ЗА РІВНЕМ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ**

Місце	Назва банку	Статутний капітал, тис. грн.	Млн дол. США
1	ПРИВАТБАНК	2 082 000	412
2	РАЙФАЙЗЕНБАНК АВАЛЬ	2 099 935	415
3	УКРСИББАНК	2 125 000	420
4	УКРСОЦБАНК	370 000	0. 073
5	УРКЕКСИМБАНК	1 286 000	255
6	ПРОМИНВЕСТБАНК	200 175	39
7	ОЦАДБАНК	722 000	143
8	«НАДРА»	389 863	77
9	ОТП БАНК	519 798	103
10	«ФІНАНСИ І КРЕДИТ»	519 000	103
	Усього по групі (15 банків)	14 033 686	2779

Логічно припустити, що надмірна лібералізація доступу на український фінансовий ринок може призвести до домінування іноземних банків. А це обертає переваги міжнародної конкуренції в їхню протилежність: зниження капіталізації національної банківської системи й «виродження» національних банків, відведення внутрішніх інвестиційних ресурсів на міжнародні фінансові ринки, падіння ефективності банківського нагляду, зниження конкуренції й т. п. Звернемось до прикладів захисту фінансових ринків краї-членів СОГ.

Таблиця 2

**НАЙБІЛЬШІ БАНКИ СВІТУ
ЗА РІВНЕМ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ**

Місце	Назва банку	Країна	Млн дол. США
1	Bank of America Corp	США	91065
2	Citigroup	США	90899
3	HSBC Holding	Великобританія	87842
4	Credit Agricole Group	Франція	84937
5	JP Morgan Chase It Co	США	81055
6	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	68464
7	ICBC	Китай	59973
8	Royal Bank of Scotland	Великобританія	58973
9	Bank of China	Китай	52512
10	Santander Central Hispano	Іспанія	46805

Сьогодні, з 149 країн — членів СОТ тільки близько 30 не має обмежень у фінансовому секторі. У США, наприклад, діє закон про регіональні реінвестиції, що змушує всіх учасників ринку фінансувати різні програми регіонального розвитку, кредитування (у тому числі пільгового) відстаючих регіонів. А, в Японії, навіть після лібералізації фінансового сектора, частка банків з іноземною участю не перевищує 5%. У Китаї іноземні банки можуть відкривати філії, засновувати дочірні банки лише в 24 містах і спеціальних економічних зонах і тільки при дотриманні строгих умов. Наприклад, щоб відкрити філію, «материнський» банк повинен мати у своєму розпорядженні активи не менш \$20 млрд., а власний капітал філії повинен бути не менш \$100 млн, причому 30% цієї суми резервується в НБК. Є ще й неформальні умови, наприклад, «список заслуг».

Дослідження особливостей функціонування іноземного капіталу в банківських системах країн ЄС дало підставу для таких висновків:

1. Процес надходження іноземних інвестицій у банківський сектор країн ЦСЄ особливо активізувався у другій половині 1990-х років.

2. Стратегія виходу великих західноєвропейських та американських банків на ринки країн ЦСЄ здебільшого передбачали поступовий рух від представництва до безфілійного банку з подальшим розвитком мережі власних філій чи поглинанням великого місцевого банку або широкомасштабну експансію шляхом придбання потужного банку з наявною розгалуженою мережею.

3. Приплив іноземного банківського капіталу призвів до посилення процесів концентрації у банківському секторі.

4. Адаптація банківського законодавства до вимог Євросоюзу, що сприяло ліквідації будь-яких бар'єрів на шляху експансії західноєвропейських банків.

5. Понад 90% від загального обсягу іноземних інвестицій у банківські системи країн світу та ЦСЄ зокрема походить із західноєвропейських країн.

Скористатися міжнародним досвідом для України — є доцільним. Крім того, на наш погляд, важливо усвідомити, що основною тактичною задачею України на шляху інтеграційних процесів є поетапна лібералізація національного ринка фінансових, в тому числі, і банківських послуг. Щодо стратегічних завдань необхідно усвідомити, що процеси концентрації банківського капіталу повинні придбати в Україні більше активну форму, тому що саме ці процеси дозволять підсилити конкурентоспроможність як

банківського та фінансового секторів економіки країни, будуть сприяти розвитку банків адекватних національній економіці і потребам клієнтів.